

International
Federation of
Library
Associations and Institutions

unesco

Information for All
Programme

IFLA/UNESCO álbmotgirjerájusjulggaštus 2022

Friddjavuohta, ovdáneapmi ja servodaga ja indiviiddaid ovdánahttin leat vuođđudeaddji olmmošlaš árvvut. Dat lea dušše vejolaš joksat jus diđolaš borgárat main leat buorit dieđut vedjet doaimmahit iežaset demokrátalaš vuoigatvuođaid, ja leat aktiivvalaččat servodagas. Doarváí oahppu lassin friddja ja nohkameahttun máhttoolaheapmi, suokkardeamit, kultuvra ja dieđut olahanláhkái leat eavttut konstruktivvalaš oassálastimii ja demokrátalaš ovdáneapmái.

Álbmotgirjerájus lágida máhtu olámuddui báikkálaččat, lea vuođđudeaddji eaktun eallenagi oahppamii, sorjákeahtes mearrádusaide ja kultuvrralaš ovdáneapmái ovttaskas olbmuide ja sosiála joavkkuide. Girjerájus váikkuha ealli máhttoservodagaide dan dihte go dahká olámuddui ja vejolažžan juogadit kreativitehta ja buotlágan máhtu, oktan dieđalaš ja báikkálaš máhtuin, almmá gávppálaš, teknologalaš dahje rievttalaš eastagiid haga.

Buot riikkain, muhto earenoamážit ovdáneaddjiriikkain, veahkeha girjerájus sihkkarastit rievtti ohppui ja oassálastimii máhttoservodahkii ja ahte dat kultuvrralaš oktasašvuohta lea olámuttos nu ollugiidda go vejolaš.

Dát julggaštus dovddaha UNESCO jáhku álbmotgirjerádjosii oahpu, kultuvrra, searvadahttima ja diehtujuohkima ovddasmannin, ja dehálaš reaidun ceavzilis ovdáneapmái ja ráfi ja vuoingjalaš ovdáneami ja buoredili ovddideapmái olbmuid gaskkas.

Danne movttiidahtta UNESCO nationála ja báikkálaš eiseválddiid doarjut ja aktiivvalaččat ángiruššat álbmotgirjerádjosa ovdáneapmái.

Álbmotgirjerájus

Álbmotgirjerájus lea lagasbirrasa diehtujuohkinguovddáš ja galgá dahkat buotlágan máhtu ja dieđuid álkit fidnenláhkái geavaheddjiide. Lea mearrideaddji oassi máhttoservodagas ja ferte jotkkolaččat heivehit iežas ođđa kommunikašuvdnavigiide bisuhan dihte álbmoga olámuttu dieđuide, ja veahkehit ahte buohkat sáhttet ávkkástallat dan. Girjerájus lea báiki mii lea almmolaččat olámuttus máhttobuvttadeapmái, dieđuid ja kultuvrra juogadeapmái ja lonohallamii ja ovddidan dihte servodatberoštumi.

Girjerájus buvttiha oktasašvuođa, olaha aktiivvalaččat ođđa olahanjoavkkuid, ja guldala geavaheddjiid bálvalusaid hábmemis mat devdet báikkálaš dárbbuid ja veahkehit buoridit servodaga eallinkvalitehta. Álbmot luohtta iežas girjerádjosii, ja álbmotgirjerádjosa mihttomearri lea proaktiivvalaččat doalahit servodaga čuvgejumi ja áicevašvuođa.

Álbmotgirjerádjosa bálvalusat leat huksejuvvon prinsihppii ahte buohkain galgá leat seamma fállaldat, beroškeahtta agis, čearddalašvuođas, sohkabealis, religiovnas, nationalitehtas, gielas, sosiála árvvus dahje eará mihtilmasvuođain. Heivehuvvon bálvalusat galget leat olámuttus geavaheddjiide geat man nu siva geažil

eai sáhte ávkástallat girjerádjosa dábálaš fáldadaga, nugo ovdamearkka dihte gielalaš unnitlogut, olbmot geain leat doaimmanvájditvuodát, váilevaš digitála gálggat dahje heajos lohkanválggat, buohcceviessopasieanttat dahje fánggat giddagasas.

Vaikko guđe ahkásaččat galget sáhttit gávdnat girjiid ja eará mediaid mat heivejit sidjiide. Čoakkáldagat ja bálvalusat galget fátmastit buotlágan heivvolaš mediaid ja ođđaáigásaš teknologija árbevirolaš mediaide lassin. Dain galgá leat alla dássi, leat áigequovdilát báikkálaš dárbbuide ja diliide, ja speadjalastit gielalaš ja servodaga kultuvrralaš girjáivuoda. Mediat galget leat áigequovdilát, speadjalastit servodaga ovdáneami ja vihtanuššat olbmuid rahčamušaid ja hutkáivuoda.

Čoakkáldagaide ii galgga biddjot guđegelágan ideologalaš, politihkalaš dahje oskkoldatlaš sensuvra, iige gávppálaš bákkolašvuoha.

Álbmotgirjerádjosa barggut

Čuovvovaš barggut čadnon diehtujuohkimii, lohkan- ja čállingálggaide, oahpahussii, searvadahttimii, servodatberoštupmái ja kultuvrii galget leat guovddážiis álbmotgirjerádjosa bálvalusain. Daiguin bargguiguin veahkeha álbmotgirjerájus joksat ON:a guoddevašvuodamihtuid ja ráhkadit eanet vuoiggalaš, humána ja ceavzilis servodagaid.

Álbmotgirjerádjosat galget

- dahkat olámuddui sensurerekeahttá olu iešguđetlágan dieđuid ja ideaid ja doarjut formálalaš ja eahpeformálalaš oahpu buot dásiin ja eallenagi oahppama mii dahká vejolažžan ieš váldit iniciatiivva jotkkolaččat ja eaktodáhtolaččat ohcat máhtu, olbmuid buot eallinmuttuin
- ráhkadit vejolašvuodaid persovnnalaš hutkkálaš ovdáneapmái ja movttiidahttit fantasiijii, hutkáivuhtii, sáhkkiivuhtii ja empatiijii
- ásaht ja nannet mánáid lohkanváldiid riegádeamis gitta rávis olbmo ahká
- álggahit, doarjut ja oassálastit doaimmaide ovdánahttit lohkan- ja čállingálggaid, ja láchit media- ja diehtomáhtu ja digitála gálggaid ovdáneami olbmuid vaikko guđe agis, nannen ja oaččuhan dihte čuvgehuvvon ja demokrátalaš servodaga
- fállat bálvalusaid báikkálaš servodahkii sihke fysalaččat ja digitálalaččat digitála teknologijaid bokte mat dahket olámuddui dieđuid, čoakkáldagaid ja prográmmaid go dat lea vejolaš
- fuolahit ahte buohkain lea buotlágan servodatdieđut fidnemis ja vejolašvuoha oassálastit servodaga organiseremii, duodaštussan girjerádjosa guovddáš rollii servodagas
- lágidit báikkálaš servodahkii olámuddui dieđalaš máhtu, ovdamearkka dihte dutkanbohtosiid ja dearvvašvuodadieđuid mat sáhttet váikkuhit geavaheddjiid eallimii, ja dahkat vejolažžan oassálastit dieđalaš ovdáneapmái
- fállat bálvalusaid báikkálaš doaimmahusaide, servviide ja berošteaddjejoavkkuide
- seailluhit ja olámuddui dahkat dieđuid ja kulturárbbi (fátmasta njálmálaš árbevieru) mat gusket báikkálaš diliide ja eamiálbmogiidda, ráhkadan dihte birrasa mas báikkálaš servodat sáhttá váldit aktiivvalaš rolla gávdnat mediaid maid berre viežžat ja juogadit, nugo báikkálaš servodat sávvá
- váikkuhit kultuvrraidgaskasaš gulahallamii ja ovddidit kultuvrralaš girjáivuoda
- ovddidit kulturovdanbuktimiid ja kulturárbbi seailluheami ja olámuttolašvuoda, dáiddaipmárdusa, dieđalaš máhtu dutkama ja innovašuvnnaid friddja olámuttolašvuoda, nugo dat boahtá ovdan árbevirolaš mediaid ja digitála materiálain

Ruhtadeapmi, lágat ja fierpmádat

Galgá prinsihpalaččat leat nuvttá beassat girjerádjosa visttiide ja bálvalusaide. Álbmotgirjerájus lea sihke báikkálaš ja nationála eiseválddiid ovddasvástáduš. Girjerájus ferte dorjojuvvot spesifihkka ja ođasmahtton lágain riikkaidgaskasaš soahpamušaid ja šiehtadusaid vuođu. Dan fertejit nationála ja báikkálaš eiseválddit ruhtadit. Álbmotgirjerájus galgá leat mávssolaš elemeanta juohke kultuvrra, diehtofidnema, lohkan- ja čállingálggaid ja oahpu guhkesáiggi strategiijas.

Digitála áiggi fertejit lágat dahkkivuogatuodaid ja eahpeávnnaš vuoigatvuođaid birra fuolahit ahte álbmotgirjerádjosis galgá leat seamma kapasitehta viežžat ja olámuddui lágide digitála sisdoalu govtolaš eavttuiguin nugo lea fysalaš resurssaiguin.

Sihkarastin dihte bálldalastima ja ovttasbarggu girjerádjosiid gaskkas nationála dásis, fertejit lágat ja strategalaš plánat maiddá defineret ja ovddidit nationála girjerájusfierpmádaga vuođđuduvvon bálvalusfálaldaga oktasaš standárddaide.

Álbmotgirjerájusfierpmádaga ferte hábmet nationála ja regionála girjerádjosiid, dutkan- ja sierragirjerádjosiid ja skuvla- allaskuvla- ja universitehtagirjerádjosiid jurdagis atnimiin.

Doaibma ja stivren

Ferte hábmet čielga njuolggadusaid mat definerejit mihttomeriid, vuoruhemiid ja bálvalusaid heivehuvvon báikkálaš servodaga dárbbuide. Lea árvvolaš deattuhit báikkálaš máhtu ja oassálastima báikkálaš servodahkii dán proseassas, ja báikkálaš servodat berre leat fárus mearrideamen.

Álbmotgirjerádjosa ferte organiseret beaktilis láhkái, ja profešunealla standárddat doibmii fertejit doalahuvvot.

Buohkat servodagas fertejit sáhttit olahit bálvalusaid fysalaččat dahje digitálalaččat. Dat gáibida ahte girjerádjosis leat bures bierggastuvvon lanjat mat leat guovddážiš, buorit lohkan- oahppanvejolašvuođat, guoskevaš teknologiiat ja rabasáiggit mat heivejit geavaheddjiid dárbbuide. Dat mearkaša maiddá ohcaleaddji bálvalusaid sidjiide geat eai nákke galledit girjerádjosa.

Girjerádjosa bálvalusaid ferte heivehit daid iešguđetlágan dárbbuide mat smávit báikkálaš servodagain ja gávpogiin leat, lassin dárbbuide mat birzzehis servodatjoavkkuin, geavaheddjiin geain leat earenoamáš dárbbut, mánggagielat geavaheddjiin ja eamiálbmogiin leat.

Girjerájusbargit leat aktiivvaš gaskkusteadjit gaskal geavaheddjiid ja resurssaid, sihke digitálalaččat ja árbevirolaččat. Vai sáhtta deaividit otná ja boahtevaš hástalusaid ja sihkarastit duhtadahtti girjerájusbálvalusa de lea dárbu doarvái olmmošlaš ja materiálalaš resurssaide, ja dasa lassin fágaohppui ja vejolašvuhtii fágabargiide váldit lassi- ja joatkkaoahpu. Jođihangoddi ja fágaolbmot fertejit ovttaš gávnnahit kvantitatiiva definišuvnna dasa mat doarvái resurssat leat.

Fertejit ráhkaduvvot prográmmat ohcaleaddji doibmii ja geavaheaddjioahpahussii, vai geavaheadjit álkibut sáhttet ávkkástallat resurssain mat gávdnojit.

Dutkamat mat leat jođus fertejit fokuseret dáhtaviežžamii ja evalueret girjerádjosa váikkuhusa demonstreren dihte girjerádjosa servodatávki politihkalaš mearridedjiide. Sivas go girjerádjosa servodatlaš ovdamunit easka bohtet oidnosii nuppi buolvvas, galget statistihkalaš dáhtat čohkkejuvvot guhkit áiggi badjel.

Ovttasbargoguoimmit

Vai girjerájus galgá olahit viidát ja eanet mánggabealálaš álbmoga, de lea dehálaš ahte sii áсахit guoibmevuodaid. Ovttasbarggu guoskevaš beliiguin – nugo ovdamearkka dihte geavaheaddjejoavkkut, skuvllat, eaktodáhtolaš organisašuvnnat, girjerájussearvvit, fitnodagat ja eará virggálaš doaimmaheaddjit báikkálaš , regionálalaš , nationálalaš ja internationála dásis – ferte áimmahuššat.

Julggaštusa čađaheapmi

Nationála ja báikkálaš mearrideaddjit ja girjerájusbirrasat juohke sajis máilmmis ávžžuhuvvojit čađahit prinsihpaid mat bohtet ovdan dán julggaštusas.

Suoidnemánu 18. beaivi 2022